

Голас Радзімы

№ 11 (1997)
12 сакавіка 1987 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Мінаюць апошнія марозныя дні сакавіка, і неўзабаве пачнецца сапраўдная вясна, калі пабягуць ручаі, запые вада. Яркае сонца, вядома ж, радуе дзятву, але ім шкада развітацца і з гэтым вострым снежным замкам, які быў любімым месцам іх зімовых забаў. Малых суцяшае толькі тое, што наступнай зімой добры Дзед Мароз пабудуе тут новы казачны гарадок.

НА ЗДЫМКУ: выхадны дзень у мінскім дзіцячым парку імя Горкага.

Фота С. КРЫЦКАГА.

ЧАС ВЯЛІКІХ ЗМЕН

СПЫНЕННІ
ДЗЕЛЯ ПАСКАРЭННЯ

З пачатку гэтага года дзяржаўная прыёмка стала дзейнічаць у нас у краіне на паўтары тысячы прадпрыемстваў, якія выпускаюць найбольш важную прадукцыю.

Што ж гэта за служба, аб якой сёння многія ў краіне гавораць? Прычым адны гавораць з радзіманнем: які, маўляў, сэнс, скараціўшы апарат кіравання вытворчасцю ў цэнтры, у міністэрствах, павялічыць яго на месцах? Нехта з сумненнем: што дадць гэты дадатковы кантроль? Але большасць — з адвабратнем, надзеяй: так, мера носіць характар надзвычайнага, вымушанага, але ў комплексе з іншымі, чыста эканамічнымі, яна здольна ўздзейнічаць на вытворчасць, памагчы ўзняць якасць прадукцыі.

Але ж на кожным прадпрыемстве ўжо ёсць служба кантролю. Была і ёсць. Напрыклад, на КамАЗе, буйнейшым у краіне аб'яднанні па выпуску грузавых аўтамабіляў, у яе складзе пяць тысяч чалавек. Яны, у сваю чаргу, кіруюцца тысячамі дакументаў, у першую чаргу стандартамі — на ўсе віды вытворчай дзейнасці. Тым не менш даўно гаворыцца аб двух недахопах гэтага, так сказаць, «хатняга» кантролю. Першы — яго абмежаванасць, здольнасць ацэньваць толькі тое, што ўжо зроблена. Інакш кажучы, не прымаць работу ці выраб дэфектнай якасці, але не прадухіляе яе. Другі недахоп — у тым, што гэты кантроль — адна са служб самога прадпрыемства. Як бы юрыдычна кантралёр ні быў незалежны, агульная каса, агульная крыніца іншых сацыяльных дабраў, а то і «агульназаводскі патрыятызм» у выніку аказваюць пэўны ўплыў на прыняцце рашэння.

Новая ж служба, па-першае, ні ў чым ад кіраўніцтва прадпрыемства не залежыць і падпарадкоўваецца Дзяржаўнаму камітэту СССР па стандартах. Па-другое, яе задачы і паўнамоцтвы ідуць далей за звычайную службу кантролю. Яна не толькі фіксуе нізкую якасць вузлаў, вырабаў, дакументацыі на іх, але і, прыцягваючы тую ж службу заводскага кантролю, спецыялістаў, арганізуе работу па ліквідацыі знойдзеных недахопаў. Па-трэцяе, у склад яе ўключаны высокакваліфікаваны спецыялісты з шырокімі паўнамоцтвамі. Яны могуць нават спыніць вытворчасць, што, вядома, ставіць працаўнікоў вытворчасці перад выбарам: альбо тэрмінова выпраўляць брак, альбо ўсе страціць у заробку.

Вось што сказаў наконце гэтага старшыня Дзяржаўнага камітэта СССР па стандартах Георгій Калмагораў:

— З арганізацыяй дзяржпрыёмкі, па сутнасці, прыведзены ў дзеянне архімедаў рычаг перабудовы, закліканы рэвалюцыянізаваць прамысловасць. Ад угаворванія, як трэба працаваць, мы пераходзім да актыўных форм уздзеяння на якасць працы.

Увядзенне дзяржпрыёмкі — гэта не «двайны кантроль», а прынцыпова новая, больш сучасная яго сістэма. Працуючы на адну мэту, работнікі заводскага кантролю і дзяржпрыёмкі не дубліруюць, а дапаўняюць адзін аднаго.

Сапраўды, на сённяшні дзень існуе вялікае мноства нявырашаных праблем, звязаных з якасцю прадукцыі.

Кардынальна выправіць становішча спраў можа новая цэласная сістэма гаспадарчага механізму, якая цяпер ствараецца. Мы рашуча пераходзім ад пераважна адміністрацыйных да пераважна эканамічных метадаў кіраўніцтва. Пры такім падыходзе галоўным кантралёрам становіцца спажывец — кантралёр самы дзейны, самы строгі, якога нельга падмануць, з якім нельга «дамовіцца». Гэта значыць, ствараецца такі механізм гаспадарання, калі нявыгадна вырабляць дрэнную прадукцыю, якая не мае попыту. Але пакуль такі механізм знахо-

Многія гадзі жыву за мяккой. Па стану свайго здароўя, ды і так склаліся абставіны, даўно не прыязджала на Радзіму. Але сувязі з ёю ў мяне не перапыняюцца ні на адзін дзень, бо я рэгулярна атрымліваю «Голас Радзімы». Вялікае вам дзякуй за газету.

У ёй часта змяшчаюцца матэрыялы і аб маёй роднай Гродзеншчыне. Змяненні, якія адбываюцца там, заўжды мяне прыемна ўраджаюць і хваляюць.

З вялікай цікавасцю і ўвагай я сачу таксама за матэрыяламі, у якіх расказваецца аб перабудове ва ўсіх сферах грамадскага жыцця савецкага народа. Ведаю, што гэты курс буй распрацаваны і прыняты XXVII з'ездам КПСС, што яго ўхваліў народ.

Перабудова, вядома, выклікала цікавасць і тут, у ЗША. Але буржуазнай прэсай многія яе бакі трактуюцца скажона. У большасці выпадкаў нам, выхадцам з Савецкага Саюза, даводзіцца растлумачваць

дзіцца ў стадыі станаўлення, патрэбна дзяржпрыёмка — мера, якая адпавядае пераходнаму перыяду да новай сістэмы гаспадарання, закліканая зламаць існуючую практыку, традыцыі і прывычкі, нарэшце, псіхалогію, якая перашкаджае перабудове.

Што паказала дзяржпрыёмка ў першыя тыдні пасля яе ўвядзення? Карціна неадназначная. Лепш за ўсё справа ідзе там, дзе і раней з якасцю было добра, а таксама на тых прадпрыемствах, дзе да работы па-новаму падрыхтаваліся, не разлічваючы на патуранні. Але нямаю фактаў, калі калектывы аказаліся ў цяжкім становішчы. Напрыклад, аб'яднанне «Гомсельмаш» у Беларусі, якое выпускае кормаўборачная камбайны. Нягледзячы на тое, што ў перыяд падрыхтоўкі да пераходу на пазаведамасную прыёмку тут было адкарэкціравана каля 500 тэхналагічных працэсаў, у пачатку гэтага года ні адзін камбайн не быў прыняты з першага прад'яўлення, а гэта — вылічэнне з прыбыткаў калектыву, з яго дабрабыту. Сурова? Але сёння іншага шляху няма.

Нямаю выпадкаў, калі ўжо з першых крокаў новае, замест таго, каб і на самай справе палепшыць становішча з якасцю, само забуксавала ў паператворчасці. На гэта тут жа звярнуў увагу друк. Урад, вывучыўшы вынікі работы ў гэтых першых тыдні, абавязваў міністэрства і ведамствы, Дзяржстандарт СССР, цэнтральныя эканамічныя органы, мясцовыя органы ўлады прыняць усе меры для наладжвання дзяржпрыёмкі.

Ідзе гэтая справа у большасці выпадкаў нялёгка. З такога прыкладу і пачаты наш расказ. Але ясна: без такіх спыненняў сёння не будзе паскарэння.

Руслан ЛЫНЁУ.

ЭКЗАМЕНУЕ ДЗЯРЖПРЫЁМКА

ПЕРШАЯ РЕАКЦЫЯ

Канстанцін Сідаровіч уключае «пераноску» і пачынае, як сам нявесела жартуе, днём з агнём аглядаць толькі што пададзены з канвеера трактар «Беларусь». Побач стаіць абкатчык. Чакае даволі цярдліва. А ў першыя дні, расказваў Канстанцін, ледзь не да скандалу даходзіла. Рабочыя шумелі: «Навошта блох шукаць? У даробцы, на палігоне падкруцяць, калі што не так».

Сакрэт, чаму дзяржпрыёмшчыка спачатку сустрэлі на канвееры «ў шыкі», просты. На канчатковай аперацыі атрымлівалі здзелна — рубель за трактар. І трэба было бацьчы, як зухавата абкатчыкі разварочвалі на зашмальцава-

ным стакам. Большасць мужчыны. Прыкладна 70 працэнтаў ва ўзросце ад 30 да 50 год. Каля паловы — камуністы. Пераходзілі на новае месца часцей па запрашэнню, не заўсёды згаджаючыся на яго адроз. Але ёсць і добраахвотнікі, своеасаблівыя рамантыкі якасці.

Кіраўніку новага калектыву 46 год, інжынер-механік па адукацыі. На заводзе з 1960 года, пачынаў расточнікам. Апошняя пасада — намеснік начальніка аддзела тэхнічнага кантролю (АТК) завода. «Узначаліў дзяржпрыёмку прапанаваў Дзяржстандарт, да якога мы цяпер непасрэдна адносімся і які плаціць нам зарплату. Калі шчыра, баяўся. Чаго? Поўнай

браку (збоку яны больш відаць) і дапамога ў іх ліквідацыі.

Як жа збіраюцца некалькі чалавек адолець праблему, перад якімі пасавала галіна?

Па-першае, растлумачылі мне, унікальныя паўнамоцтвы дзяржпрыёмкі. Праз яе бар'ер брак не праходзіць. У гэтым пераканаліся самыя гарачыя галовы. Прадпісанні дзяржпрыёмкі аб ліквідацыі прычын браку тэрмінова выконваюцца, інакш вытворчасць будзе спынена. Адсюль такія важкія выгрышы, як аперацыйнасць. Тое, што раней не вырашалася гадамі, цяпер мяняецца да лепшага за лічаныя дні. Прыкладаў, калі «раптам» сталі жываць самыя застарэлыя баячкі, на заводзе ўжо нямала.

Па-другое, высокі творчы патэнцыял калектыву дзяржпрыёмкі. Сіла новага органа не толькі ў тым, што тут сабраліся вопытныя, адукаваныя спецыялісты. У дзяржпрыёмцы, на мой погляд, адбываецца тое, чаго пакуль толькі чакаюць у масавай вытворчасці: інжынеры атрымалі магчымасць тварыць не паперы, а справу, актыўна ўмешвацца ў набалелае, нарэшце, неадкладна бачыць вынік сваёй працы і атрымліваць за яе ўзнагароджанне.

— Што цяжэй за ўсё ў вашай рабоце? — спытаў я ў Мікалая Касцюкевіча.

— Ламаць уласную псіхалогію. Не ведалі, як паводзіць сябе пры выяўленні браку. Самі ж учора, працуючы ў АТК, нярэдка закрывалі вочы на недаробкі: маўляў, не смаротна, сідзе, план даражэй... А сёння патрэбна жорсткасць.

Так, жорсткасць была. Дзесяткі чалавек у цэху не атрымалі прэміі, пасыпаліся штрафы на майстроў, затрашчаў план, «паліяцелі» прэміі. Нехта спрабаваў ігнараваць дзяржпрыёмку, адпраўляючы вернуцца на працоўку вузлы праз яе галаву проста на канвеер. Не прайшло.

— А цяпер?

— Першай сваёй перамогай лічыў тое, што нас прызналі. І не толькі з-за страху. Рабочыя, тэхнолагі зразумелі, што мы можам памагчы, што якасць можа быць не толькі абзаі у рабоце, але і прыносіць таму, хто стаіць за яе, матэрыяльныя выгады і, калі хочаце, душэўны камфорт. Да нас пайшлі за дапамогай.

Інжынерны эффект дзяржпрыёмкі можна выказаць лічбамі. Толькі за тры першыя месяцы па заўвагах дзяржпрыёмкі ў тэхналагічныя працэсы і канструктарскую дакументацыю ўнесена больш за 260 змяненняў.

Што ж, надыходзіць эра згоды? На мінскім трактарным далякі ад такіх ілюзій. І задачы сабе дзяржпрыёмка ставіць пакуль даволі стрымана. На першым этапе (два-тры гады) — дабіцца стопрацэнтнага захавання канструктарскай і тэхналагічнай дысцыпліны. На другім (к канцу пяцігодкі) — садзейнічаць таму, каб «Беларусь» па ўсіх параметрах выйшаў на сучасны ўзровень, як і прадугледжана нядаўна распрацаванай на заводзе спецыяльнай навукова-тэхнічнай праграмай.

***

Перад публікацыяй матэрыялу я зноў пазваніў на трактарны. Сітуацыя стабілізавалася, адказалі мне. План мінулага месяца прадпрыемства выканала. У гэтым таксама працуе без зрываў. Але клопатаў у завода і дзяржпрыёмкі па барацьбе з бракам не стала менш. Як кажуць, вочы баяцца, а рукі робяць.

В. УЛАДЗІМІРАУ.

амерыканцам, з якімі разам працуем, жывем па-суседству, яе сутнасць. Але, калі гаварыць па праўдзе, і нам не ўсё зразумела.

У пачатку года, напрыклад, на прадпрыемствах СССР уведзена дзяржпрыёмка. Ці не маглі б вы на старонках газеты растлумачыць, што гэта такое. У нас тут рознае гавораць. Дайце, калі ласка, ясны адказ.

Ганна МАЦУКЕВІЧ.

ЗША.

Пісьмы нашых суайчыннікаў з прыкладна такімі, як і ў гэтым, пытаннямі прыходзяць у рэдакцыю. Мяркую, што прапаноўваемыя матэрыялы, змешчаныя на гэтай старонцы, і будуць адказам на іх.

І ў далейшым аб розных аспектах перабудовы ў савецкім грамадстве мы будзем рэгулярна расказаць на старонках «Голас Радзімы». Калі ласка, дасылаць любыя пытанні, што датычаць цяперашніх праблем, якія вырашае наша краіна. Будзем ахвотна адказваць на вашы пісьмы.

ным «пятак» ля канвеера чарговую машыну: час — грошы, кожныя тры мініуты — новы трактар.

Не менш зухавата часам упраўляліся з праблемамі якасці і ў іншых цэхах. Допуск не вытрымліваецца — павялічыць яго ды яшчэ ўзаконіць паслабленне загадам. Канструктар заклідае не самыя жорсткія параметры — а навошта яны: будучы складанасці ў тэхналогіі.

Многія паверылі, што трактар бязгрэшны. Канструкцыя яго прагрэсіўная. Да таго ж пастаянна ўдасканальваецца. Па асноўных тэхніка-эканамічных паказчыках МТЗ не ўступае сучасным стандартам. Яго ахвотна купляюць у 60 замежных краінах. А дробязі...

Каманда дзяржпрыёмкі «Стоп!» выклікала ў калектыве амаль шокавую рэакцыю. У канструкцыю на працоўку вернута 45 працэнтаў прадукцыі. У лістападзе — 22 працэнта. Тройчы спынялася адгрузка прадукцыі. Адчуўшы «прыдзіркі», пачалі звальняцца тыя, для каго лішні рубель у зарплате даражэй за сумленне.

— А патрабавалі мы толькі аднаго: строга захоўваць чарцяжы і тэхналогію, якую самі ж завадчане складалі, — гаворыць начальнік дзяржпрыёмкі МТЗ Леанід Бяляк. — І ўжо першыя месяцы нашай вахты пацвердзілі горкую ісціну. Не столькі старое абсталаванне, колькі расхлябанасць выканаўчай дысцыпліны — прычына праблемы якасці, якая ўзнікла ў апошнія гады. Бо калі глыбей паглядзець, мы гэтым не толькі гонар маркі падрывалі, але ідэю сацыялізму ў сваіх жа душах чарнілі: куды нам, маўляў, з Захадам цягацца!

Трэба ж з гэтым некалі канчаць!

КАЛЕКТЫВНЫ ПАРТРЭТ

Усе работнікі новай службы — а іх 119 чалавек на шматтысячным МТЗ — людзі з вышэйшай адукацыяй па профілю новай работы і вялікім (не менш пяці год) практыч-

невядомасці. Сам работнік АТК, я ведаў, наколькі гэта застарэлая праблема».

Старшы прадстаўнік дзяржпрыёмкі Віктар Галавань, 38 год. У інжынерным дыплеме запісана: эканоміка і арганізацыя механічнай вытворчасці: «Разумею, што дзяржпрыёмка — гэта рэгрэс, горкае лякарства, але без яго ўжо нельга...»

Канстанцін Сідаровіч, з якім сустрэліся на зборачным канвееры, на заводзе дваццаць год, вопытны інжынер-механік, па характару ранейшай работы ведае асаблівасці попыту на знешнім рынку: «Прыжывецца дзяржпрыёмка — будучы, нарэшце, каляровыя тэлевізары добра працаваць, штаны не рвацца і трактары араць. Якасць залежыць не ад некага, а ад канкрэтна кожнага».

Не карыслівы інтарэс сабраў у баляой кропцы гэтых людзей, тым больш, што зарплата ў іх ненамного вышэй, а памер прэміі залежыць ад колькасці рэкламацый. Пропускам у Дзяржпрыёмку стала шчырае перакананне, што «час з гэтым, нарэшце, канчаць!»

МЫ ЗАВОДУ НЕ ЧУЖЫЯ

Дзяржпрыёмшчыкі групы механізаванай вытворчасці адмовіліся размясціцца на антрэсолях разам з астатнімі інжынерна-адміністрацыйнымі службамі. Іх цесная, на два сталы шкляная кабінка стаіць, як астравок, сярод шумнага мора станкоў. Шчупак павінен быць побач, каб карасі не драмалі, жартуюць у цэху.

Зразумела, не дзеля таго, каб страх наганяць, размясціліся на вачах ва ўсіх дзяржпрыёмшчыкі.

— «Чужыя» мы заводу толькі па падпарадкаванасці і зарплате, — расказвае прадстаўнік дзяржпрыёмкі Мікалай Касцюкевіч. — Мэта ж у нас, хочам спадзявацца, агульная: зрабіць трактар больш надзейным. Іншыя толькі сродкі. Не пасіўны кантроль і адбракоўка, якімі па-ранейшаму займаецца АТК, а актыўнае выяўленне прычын

ПРАВДА В ГЛАЗА

НЕВЫДУМАННАЯ ОККУПАЦИЯ
РОССИИ

Америке всегда кто-то угрожает, прямо или косвенно. В последние годы — то Куба, то Гренада, то Никарагуа. Ну а «коварные азиатские орды» русских, те, вообще, того и гляди захватят беззащитные Соединенные Штаты. Правда, ждут этого дня долго, почти 70 лет. Но так и не дождавсь, решили по-своему приблизить этот день: с благословения «новых правых» и с 35-миллионной долларовой поддержкой военно-промышленного комплекса телекомпания Эй-би-си сняла многочасовой телесериал «Америка». В нем показано, как бедная страна уже 10 лет ужасно страдает под сапогом советского оккупанта, а ее «великие завоевания» почти все уничтожены, за исключением разве что секса.

Фильм «Америка» — рассказ о выдуманной оккупации и продолжение мифа о «советской угрозе». Но есть история, которую не перечеркнешь: есть невыдуманная оккупация части Советской страны Соединенными Штатами в 1918—1920 годах.

ЗАГОВОР

Агрессивные действия международного империализма против Советской России начались с первых же дней после победы Великой Октябрьской социалистической революции. Уже в ноябре 1917 года США, Англия, Франция, Италия, Япония и ряд других государств установили связь с бежавшими из Петрограда лидерами российской контрреволюции, обещая им поддержку в борьбе против Советской власти. А в декабре того же года ведущие западные державы на конференции в Париже заключили соглашение о всесторонней помощи силам российской контрреволюции и приняли решение о военной интервенции. Тогда же Англия и Франция договорились о районах будущих операций своих войск на территории России. Соединенным Штатам и Японии в этих планах в качестве основной «зоны действий» отводилась Сибирь и Дальний Восток.

Главным вдохновителем и организатором интервенции было правительство США. 21 февраля 1918 года посол США в России Д. Френсис телеграфировал в Вашингтон: «Я серьезно настаиваю на необходимости взять Владивосток под наш контроль, а Мурманск и Архангельск передать под контроль Великобритании и Франции. Для союзников теперь пришло время действовать». Американский сенатор Полидекстер объявил Советскую Россию просто «географическим понятием» и выступил за вмешательство в ее дела, поставив вопрос о том, «как следует распорядиться Россией, ее 170-миллионным населением и ее безграничными продовольственными, топливными и металлургическими ресурсами». А государственный секретарь США Р. Лансинг 3 декабря 1919 года в меморандуме президенту Вильсону отметил, что борьба всеми имеющимися средствами за свержение Советской власти и за создание в России удобного США правительства является «правом и интересом, если не долгом Соединенных Штатов Америки и других просвещенных наций земного шара».

ИНТЕРВЕНЦИЯ

К весне 1918 года международный империализм выработал окончательный план военной интервенции против страны, где власть в свои руки взяли трудящиеся. К этому времени капиталистический мир установил экономическую блокаду Советской России и через своих агентов, посольства и миссии всячески поддерживал антисоветские силы, снабжая их деньгами и оружием и разжигая гражданскую войну.

Но еще 24 ноября 1917 года во Владивостокский порт вошел флагман азиатской эскадры США крейсер «Бруклин», а в конце декабря 1917 года — январь 1918-го военные корабли Японии и Англии. От прямой интервенции эти страны пока воздерживались, сделав ставку на русскую контрреволюцию. Но убедившись, что белогвардейским армиям самостоятельно не свергнуть новый строй, империализм начал открытый «крестовый поход» против социализма.

Прямая интервенция против Советской России, в которой участвовало 14 капиталистических государств, началась в марте 1918 года высадкой на севере

страны, в Мурманске, десантов с военных кораблей Англии и Франции. В мае с американского крейсера «Олимпия» в этом регионе высадились первые десанты морской пехоты США. В течение лета сюда прибыло еще несколько американских военных кораблей, доставивших новые армейские контингенты. Был оккупирован ряд населенных пунктов, разгромлены законные органы Советской власти, установлен режим жесточайшего террора.

Одновременно США и Япония начали вооруженную интервенцию на советском Дальнем Востоке. 5 апреля 1918 года в порт Владивосток вошел броненосец «Ивами», с которого высадились японская пехота, а вслед за ней с крейсера «Бруклин» — десант американских солдат. В июне — августе вместе с французскими и английскими войсками в этом крае были высажены и новые части экспедиционного корпуса США численностью более 12 тысяч человек. Осенью 1918 года весь Дальний Восток и часть Сибири оказались под властью оккупантов, общая численность которых превысила 150 тысяч.

Правящие круги США прикрывали свое участие в интервенции заявлениями о защите демократии, освобождении русского народа от анархии, тирании большевизма.

Иностранная интервенция была главной причиной разгоревшейся в стране к середине 1918 года гражданской войны. В это время Советская Республика, оказавшись в кольце внутренней и внешней контрреволюции, лишилась на время 3/4 своей территории. Для свержения Советской власти белогвардейским армиям Колчака, Юденича, Деникина, Врангеля и другим широким потоком шли деньги, оружие и различное военное снаряжение. Вот один из примеров. Только США предоставили армии адмирала Колчака заем в размере 262 миллионов долларов и, по неполным данным, поставили ему 600 тысяч винтовок, более тысячи пулеметов, большое количество пушек, самолетов, танков, продовольствия и обмундирования. В мае 1919 года президент США Вильсон говорил, что если прекратить всевозможные поставки Колчаку и Деникину, то им «придется перестать воевать».

Американские оккупанты повсюду занимались убийствами, пытками, насилием, грабежами. Полковник Морроу, заместитель генерала Грэвса, командовавшего войсками США на Дальнем Востоке и в Сибири, писал об этом в мемуарах. Рассказывая о боевых действиях своих подчиненных в Забайкалье, он отмечал, что американские солдаты не могли заснуть, не убив кого-нибудь. Самым памятным был для него случай, когда они расстреляли за один день более 1 600 человек.

Интервенты беззастенчиво грабили Советскую страну. Многочисленные «деловые представители» США и других стран занимались вывозом леса, зерна, угля, руды, пушнины, промышленного оборудования и других богатств. То, что не могли вывезти, оккупанты разрушали и уничтожали. Интервенты разграбили золотой запас Советской России, захваченный Колчаком. США в этом «дележе» досталось 2 118 пудов золота (пуд равен 16 килограммам). Общая сумма нанесенных Советскому государству за годы военной интервенции и гражданской войны убытков превысила 50 миллиардов золотых рублей. Было убито и ранено на фронтах, погибло от голода и эпидемий около 8 миллионов советских людей.

Но своей главной цели — сохранить в мире безраздельное господство капитализма — организаторам нашествия достигнуть не удалось. Народ, впервые в истории взявший власть в свои руки, отстоял свою революцию. К концу 1920 года закончилась гражданская война и убрались с советской земли основные силы интервентов. Что касается США, то их последний военный корабль — крейсер «Бруклин» покинул Владивосток лишь в ноябре 1922 года.

Если Эй-би-си решится снять фильм об этой странице американской истории, то найдет достаточно материалов.

Ефим ГИМПЕЛЬСОН,
доктор исторических наук,
заведующий сектором Института
истории СССР АН СССР.
(АПН).

Восемьдесят лет исполнилось известному белорусскому ученому-картофелеводу Петру Альсмику. Под руководством и при его непосредственном участии в Белоруссии и других республиках выведено и районировано свыше 15 высокопродуктивных сортов картофеля, которым в СССР отводится около трети сортовых посевов этой культуры. В последние годы П. Альсмиком выделен для передачи в госсортиспытание ряд перспективных сортов с урожайностью 550—750 центнеров и крахмалистостью от 24 до 27 процентов. Впервые в практике мировой селекции картофеля им получены сорта, содержащие до 29 процентов крахмала.
НА СНИМКЕ: Герой Социалистического Труда академик Петр АЛЬСМИК со своими учениками — кандидатом сельскохозяйственных наук Иваном КОЛЯДКО и младшим научным сотрудником Валентиной САФОНОВОЙ.
Фото В. МЕЖЕВИЧА.

РЕЛИГИЯ В СССР

«МНОГОЕ МОИМ ПРИХОЖАНАМ
ПОКАЖЕТСЯ УДИВИТЕЛЬНЫМ...»

Вопрос о положении религии и церкви в нашей стране постоянно находится в центре внимания буржуазной пропаганды. Она не устает фабриковать фальшивки об отсутствии в СССР свободы совести, о «преследовании за веру». В лживости этих убеждений воочию убедились пасторы евангелическо-лютеранской церкви Финляндии Ээро Сааринен, Юкка Паарма и генеральный секретарь внешней помощи церковного совета Ирве Хейсниеми. Они приехали в Минск с деловым визитом.

— В Белоруссии мы впервые, — говорит Юкка Паарма, — и очень благодарны митрополиту Филарету за приглашение. Посетив в Минске два храма — Святого Александра Невского и кафедральный собор, мы нашли эти интересные архитектурные сооружения в хорошем состоянии. Советское государство заботится о сохранении исторических и архитектурных памятников, среди которых немало и культовых сооружений. На территории Белоруссии более 80 из них взяты под охрану государства: Коложская Борисоглебская церковь в Гродно, Спасо-Ефросиньевская церковь в Полоцке, фарный костел в Несвиже, церковь Бориса и Глеба в Новогрудке, Жировичский монастырский ансамбль в Гродненской области и многие другие. Слухи об уничтожении памятников культуры в СССР, которыми часто оперирует буржуазная пропаганда, являются ложными.

— Верующие в Финляндии мало знают о положении религии в нашей стране, — продолжил разговор Ээро Сааринен. — Думаю, им приятно будет узнать, что в Эстонии и Карелии есть две общины, говорящие на финском языке.

Присутствуя на торжественных рождественских и крещенских обрядах, мы беседовали с верующими. Спрашивали, есть ли у них недовольство богослужением, как относятся окружающие к их вере. У нас сложилось впечатление, что все в их жизни благополучно.

В один из морозных январских дней священнослужители из Финляндии посетили Хатынь. На ослепительно белом снегу серые плиты, по которым ступали гости, по цвету напоминали пепел сожженных. Чернели остовы символических печных труб, в морозном воздухе слышались жуткий колокольный звон. Жители деревни живо сожгли гитлеровские солдаты, у которых на пряжках поясных ремней было написано «с нами бог».

«Прокляни их господь», — тихо

сказал Ээро Сааринен. И этим выразил все.

— Тема борьбы за мир — главная в проповедях, которыми мы начинаем все большие праздники, — рассказывает Юкка Паарма. — Война — это безумие. Мы узнали, что русская церковь не стояла в стороне от борьбы с фашизмом. На средства верующих и белорусского духовенства были построены танковая колонна и боевая эскадрилья. Православная церковь и сегодня ведет большую миротворческую деятельность. Трудно представить, что наша прекрасная голубая планета может покрыться серым пеплом Хатыни. Мы принимаем активное участие в международных форумах, выступаем в печати, отдаем средства в Фонд мира. С удовлетворением узнали, что белорусские верующие только в прошлом году перечислили в него 705 тысяч рублей, что они, как и мы, помогают народам, борющимся за социальную справедливость.

Русская православная церковь пользуется уважением среди верующих других стран. Она является членом всемирного совета церквей, участницей наиболее влиятельных международных организаций, таких, как христианское движение в защиту мира. В духовных учебных заведениях русской православной церкви обучаются верующие из 30 стран мира.

Что же касается свободы совести в СССР, то для меня такого вопроса не существует. Я побывал в религиозных общинах и церквях Киева, Ленинграда, Таллина и не могу привести ни одного примера, чтобы верующих притесняли или преследовали за их убеждения или обращение к богу. Зачем далеко ходить? Я легко убедился в обратном, знакомясь с жизнью ваших священнослужителей. Например, Ф. П. Понный, сын священнослужителя, пошел по стопам отца, он тоже священник. А дети протоиерея Иоанна (Ивана Хорошевича) получили высшее образование, не имеющие отношения к теологии.

Об увиденном в нашей стране я расскажу у себя дома на первой же проповеди. Многие мои прихожанам покажется удивительным: то, например, что верующие и атеисты в СССР живут в согласии и пользуются равными правами. Это лучшее доказательство того, что Советское государство никогда не преследует за религиозные убеждения. С этой правдой мы и уезжаем домой.

Т. КОРОЛЬ.

РЕПОРТАЖ ИЗ «МОЛОДЕЖНОГО ТЕЛЕВИЗИОННОГО ЦЕНТРА»

ЗАПИСЫВАЕТСЯ ПЕРЕДАЧА...

ГОЛОС из координационного центра слышен сейчас всем службам,стам и секциям: «Записывается передача «Молодежный телевизионный центр». Десять, девять... — замерли у мониторов ведущие, — восемь, семь... — режиссер, как дирижер перед концертом, — четыре, три, два... — торопливо избегают по ступенькам телестудии опоздавшие гости, — один, ноль, запись». Гигантская машина, в которой задействовано не меньше тысячи человек — инженеров, техников, режиссеров, журналистов, актеров, музыкантов, рядовых участников — запущена в ход. Началась очередная запись передачи, успешно претендующей на звание самой популярной молодежной программы Белорусского телевидения. Было шесть часов вечера...

«Молодежные центры» стали сегодня довольно распространенным явлением. Эта новая форма организации досуга молодежи завоевывает все большую популярность по всей стране: она дает возможность, собрав под крышей, скажем, городского Дома культуры множество клубов по интересам, устраивать грандиозные молодежные акции и мероприятия. А вот «Молодежный телевизионный центр» существует пока только в Белоруссии.

Конечно же, наш «Центр...» — прежде всего телевизионная передача, — говорит создатель и редактор программы Сергей Виноградов. — Передача, которая призвана заинтересовать молодежь самого разного возраста, культурного уровня и темперамента. «Центр...» построен так, что телезритель имеет возможность побывать во всех его секциях, а их около десяти, он как бы становится непосредственным участником происходящего, гостем телецентра: побывав в одном месте, застал самый острый, драматичный момент — перешел в другую секцию, третью, четвертую, затем снова вернулся в первую. Положим, вы любите рок. В наш «Танцевальный зал» мы обычно приглашаем наиболее популярные рок-коллективы республики. Вас смущает жесткий ритм и электронные экзерсисы? С минуты на минуту начнется выступление бардов — авторов самодельной песни. Потом наступит время «Салона мод», затем откроется «Кинозал». Причем программа построена очень динамично. Как правило, репортаж из каждой секции длится не

более 5—7 минут, максимум 10 минут. Такая верстка дает возможность, во-первых, предельно насытить программу самой разнообразной информацией, а, во-вторых, расширить кругозор и телезрителей, и гостей передачи, доказать, скажем, завзятому поклоннику металлического рока, что на свете есть немало других интересных вещей помимо музыки «Моторхед».

Исключение по времени, — замечает Сергей Виноградов, — мы делаем только для нашего «Дискуссионного клуба». Репортажи оттуда могут длиться и 15, и 20 минут, ибо на его заседаниях, как правило, обсуждаются темы, интересные большинству нашей молодежи.

18 часов 10 минут... В «Дискуссионном клубе» пока тихо. Лишь ведущий Олег Мирошников настойчиво предлагает собравшимся быть поактивнее. Но поднятых рук — сигнала готовности поддерживать разговор — в амфитеатре студии мало. И такое поведение аудитории предусмотрено. Острые, неожиданные вопросы, заранее подготовленные «провокационные» видеосюжеты делают свое дело. Через десять минут зал бурлит. Копья аргументов с треском прошибают или разбираются о выставленные щиты контрдоводов. Слова как сабли: вопрос — ответ! Вопрос — ответ! Кстати говоря, символ «Дискуссионного клуба» — вопросительный и восклицательный знаки. «Слова просит Витебск. Давайте слушаем ребят», — предлагает ведущий. Во время всей записи установлены телемосты с Витебской студией телевидения и одним из самых популярных молодежных кафе Минска «Сюзор'е». Таким образом, в дискуссии могут принять участие не только жители столицы, не только заранее приглашенные — практически любой молодой человек, прочитав объявление в газете о дате записи, имеет возможность попасть на передачу. В перерыве подхожу к Олегу Мирошникову: доволен ли он первыми итогами разговора?

Да, дискуссия проходит интересно. И это вполне понятно: обсуждалась очень актуальная тема — перестройка в

комсомоле, проект нового Устава ВЛКСМ. На заседание клуба пришли представители Центрального Комитета комсомола республики. Вы сами видели, что разговор с молодежью шел на равных, какие только вопросы не задавали ребята ответственным комсомольским работникам, спорили, соглашались, предлагали.

20 часов 40 минут... Вместе с участниками передачи осваиваю просторные помещения телецентра, пытаюсь подвести первые итоги: в «Дискуссионном клубе» спорил и предлагал, в «Видеокафе» смотрел видеозаписи клиппов и слушал комментарии ведущего Григория Большунова, в «Танцевальном зале», естественно, танцевал и знакомился: из Витебска на передачу приехали фольклорный коллектив «Гралески» и вокально-инструментальный ансамбль «Лира». Спустился в бар выпить кофе... и тут запись.

Признаться, я немного устал. Выскиваю в уютном холле свободное кресло. Пора записать кое-какие впечатления, только куда там. Легкой трусой к нашей отдыхающей группе спешит съемочная группа.

Блиц-интервью с гостями передачи, — в камеру объяв-

ляет ведущий. — Вы согласны? — а это уже моим соседям. Двое парней и девушка, по виду студенты, ничуть не смущаясь (к телеобъективам, со всех сторон направленным на тебя, привыкаешь довольно быстро), вступают в разговор:

...«Молодежный телевизионный центр» смотрю постоянно, а вот на записи впервые. Впечатления самые приятные — здесь атмосфера молодежного праздника. Кстати говоря, она сохраняется и на экране... — Эта передача современна, — перебивает своего соседа девушка. — Современна в широком смысле этого слова, как по форме, так и по содержанию. Из нее мы узнаем самую свежую информацию. Например, как только прошел в Новополоцке фестиваль советской песни, «Центр...» познакомил нас с его лауреатами: рок-группами «Отражение» и «Золотая середина». И это касается не только музыки. Очень оперативная передача.

А я не согласен с ребятами, — вступил в разговор мой сосед справа. — Нужно ли, чтобы в такой передаче было столько развлекательных номеров? По-моему...

И тут началась еще одна дис-

куссия, на этот раз возникшая стихийно.

Часы в координационном центре показывают одиннадцать вечера. Здесь — сердце всей передачи. По монитору можно судить о картине происходящего в телецентре, но время записи подходит к концу, и один за другим тухнут экраны. Сейчас можно подступить к человеку, который командовал сегодня парадом, режиссеру Валерию Горовому. Что думает он о «Молодежном телевизионном центре»?

— Это довольно сложная передача как в творческом, так и в техническом плане, — говорит В. Горовой. — Родилась она, благодаря усилиям большого коллектива людей. Но самое трудное все же впереди: не только выдерживать достигнутый уровень, но и постоянно наращивать темп, искать новые интересные решения. Постоянный поиск — вот что такое работа над «Центром...». Его нельзя делать средне или только хорошо, даже самую малую оплошность видит наш телезритель, слишком заметной стала передача. В будущем планируем выходить в эфир «живьем», то есть без предварительной записи. Есть много задумок, идей. У передачи все еще впереди, ведь ей нет и года.

А. ПРАВИЛЛО.

НА СНИМКЕ: дискуссионный клуб «Молодежного телевизионного центра».

Фото А. ДРОЗДОВА.

ХУДОЖЕСТВЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ УЧАЩИХСЯ

НЕСТЕРКА И ЕГО ДРУЗЬЯ ШАГАЮТ ПО РАЗНЫМ СТРАНАМ

Нестерка, герой белорусского народного эпоса, маленький и веселый человек, который, как говорится в сказке, несмотря на все невзгоды, бодро шагает по свету, вышел за пределы не только своей республики, но и Советского Союза — перед ним гостеприимно распахивают двери крупнейшие международные выставки. Деревянная фигурка Нестерки и другие произведения прикладного искусства, сделанные руками учащихся художественного профессионального училища города Бобруйска, завоевали многочисленные дипломы и медали на выставках в Японии, Канаде, США, ФРГ, Финляндии, Югославии, Болгарии и других странах.

Более двадцати лет Бобруйское художественное училище, готовящее резчиков по камню, краснодеревщиков, чеканщиков, инкрустаторов и других мастеров по прикладным видам искусства, представляет свои работы и на главной выставке страны — Выставке достижений народного хозяйства СССР. За эти годы оно получило здесь десятки дипломов и сотни медалей. Но дело, конечно, не в количестве наград, а в том удовлетворении, которое приносит ребятам их творчество. Ведь это чудо — когда в твоих руках кусок обыкновенной древесины оживает, превращается в лихого кон-

ника или сказочного богатыря. И в каждой фигурке остается частичка души мастера, который, радуясь и мучаясь, ищет свой путь в многообразном, выверенном веками народном искусстве. А через него лежит путь к познанию истории родного края, воспитанию духовности и высокой нравственности.

Замечу, кстати, что в реформе средней школы, проводимой ныне в СССР, предусмотрено требование значительно улучшить художественное образование и эстетическое воспитание учащихся. Хотя, надо сказать, во всех 7 800 профтехучилищах страны все четыре миллиона воспитанников проходят специальный курс «Эстетика».

Разумеется, юные умельцы из бобруйского училища работают не только для выставок. Например, резчики по камню оформляли станции метро столицы республики — Минска, инкрустаторы изготовили соответствующую мебель для залов республиканской филармонии, их работы украшают интерьеры гостиниц, домов отдыха, детских здравниц в разных городах страны. Естественно, и в самом училище многое сделано руками ребят.

С Аркадием Лариним, директором училища, осматриваем столовую. Она напоминает зал старинного замка: массивная, стилизованная под старину мебель, на окнах — узорчатые решетки,

стены сплошь покрыты чеканкой и резьбой по дереву. Под потолок уходят массивные четырехгранные зеркальные колонны, в которых многократно отражается весь интерьер. В витринах, вмонтированных в стены, выставлены различные поделки...

Сейчас училище представляет собой целый городок, на территории которого находятся производственные мастерские, учебный корпус, два общежития, музейные помещения. А два десятилетия назад здесь был пустырь, окраина города.

Интерьеры училища словно музейные залы. В коридорах, кабинетах, мастерских — копии античных статуй, органически вписанные в ансамбль портретов писателей, художников, композиторов, предметы декоративно-прикладного искусства. И это тоже все сделано руками ребят. Каждый, проучившись здесь три года (и получив, кстати сказать, вместе с профессией и полное среднее образование), оставляет память о себе. Труд на общественных началах стал в училище традицией, тем средством, с помощью которого решаются не только экономические, но и воспитательные проблемы.

Вот как, к примеру, воспитывается чувство бережливости. Неподдалеку от училища разрушили старое здание,

приготовили остатки на свалку. Ребята выбрали из щебня годный кирпич и построили из него тир и оранжерею. Или взяли музей народного творчества. На другом конце города стоял старый деревянный дом и тоже предназначался под снос. Ларин получил разрешение у властей, ребята аккуратно, по бревнышку, по дощечке разобрали дом, перевезли на свою территорию. Теперь в учебном городке красуется старинный особняк с кружевной резьбой вокруг окон, дверей, крыльца — первый в республике музей народного творчества.

Сегодня сюда приезжают многие туристские группы. И глаза у экскурсантов разбегаются: здесь есть еще и музей истории училища, и уникальный по подбору экспонатов музей мебели (несколько комнат, каждая оформлена в своем стиле — от семнадцатого века до наших дней; вся мебель подлинная, вернее, найденная, собранная по кусочкам и отреставрированная), и выставочный зал, который собрал лучшие произведения учащихся. Здесь картины, керамика, чеканка, резьба по камню, инкрустация, изделия из соломы и, конечно же, в разных видах веселый Нестерка, так полюбившийся жителям многих стран.

Алла ПЕТРОВА.

[Працяг.]

Пачатак у №№ 8—10.

— Гэта што пры гэтай? Зя-зюлькамі, я чуў, яшчэ называ-юць.

— Ага!

Асцярожна, не на ўсю моц, ступаючы босымі нагамі па калючай шчотцы пакошы, Імполь завярнуў да чубка пераспелай сенажаці — якраз праз яе і дурчала да рэчкі халодная крынічка, у якую на згоне зімы паводкаю прыходзілі на нераст зялёныя шчупакі.

Пераступіўшы рыжавы раўчак і скачучы з купешкі на купешку, падышоў да сіва-зялёнага тросніку, дзе зранку хадзілі, паважна ступаючы цыбатымі нагамі, чатыры буслы, убачыў і падняў вялікую, але лёгкую чорна-ружовую перыну і, як некалі малым, мяненька паказаў сабе шчаку. Падкасаўшы штаны, па купінах далез да высокага лапушыстага хробусту, убачыў ліловы прывялы таўкачык суквецца з даўгаватым і, праўда, рабенькім, як зязюлька, лісцем.

Трымаючы бурачковы, што пах гаркаватасцю і вадою, букет сакаўных кветак, лагчынаю ўздоўж крынічкі дайшоў да рэчкі і памаленьку па яе жвірыстым казытлівым дне, поперак густое тугаватае вады, што збівала з ног, перайшоў на другі бок. Ломячы высокую тоўстую лодзьму і пахучы валяр'ян, падняўся на круты бераг з другога боку ад Хрысці. Падумаў, засмяяўшыся з сябе, што сваімі мыслямі прыкляў, мусіць, яе. Есць жа ж нейкі магнэз. Кажуць, чые адзін аднаго чалавек. І яна, як счула яго мыслі, прыйшла. Штось нязвыклае, як букет балотнага нізіперніку, свяцілася ў Імпольвай душы.

Ён асцярожна высунуўся з пацішэлага ад шпачынага гармідару аleshніку і ўбачыў, як, падступаючыся на пальчыкі, яна выцікавала яго на другі бок рэчкі і палахліва ўдрыгнула, калі ён аказаўся каля яе: — Во, сколяка. Толькі ж ці нізіпернік гэта?

— Імполька, родны, ён, нізіпернік, — і ўзяла, прыгуптала на порсткім ягадніку ў кошыку бурачковы букет нізіперніку.

Гэтае «родны» раптам збіла яго з панталыку, аблашчыла да шчымыя болю яго душу, і ён таксама памкнуўся сказаць нешта ласкавае, але толькі задыхнуўся ад глыбокага віру свае радасці. Маўчаў, узіраючыся на яе загарэлы мілы тварок, на яе сіняватую ад сармажлівасці падцянутую губку, на яе дрыгатыя вейкі, пад якімі хаваліся хітранька-наасцярожаныя цёмна-карычневыя вочкі.

І ён абхапіў раптам яе, прыціснуў да грудзей і, шчасліва, засаромеўся, што гэта зрабіў. — Ой, што ты, няхай крые бог, яшчэ хто ўбачыць, — зашаптала яна, і ён разняў, расшчаміў свае рукі.

— Па ягады збегала?

Ён учуў, як яго яшчэ калаціла нейкая дрыготка.

— Ага, во лян, — Хрысця нагнулася над кошыкам, адгарнула ядроны, выраваны з карэннем ягаднік: у кошыку аж да верху блішчалі перасыпаная, як для характара, суніцамі чорныя ягады.

— Уга, — здзівіўся ён і зэрпаў жменю. Усыпаў у рот. Яна, рада, смяялася:

— Твая спытае, дзе гэта ты ягад накаштаваўся.

— Ды не спытае.

— Не кажы, — яна хітра пакрыціла галавою.

— Не гаворым мы.

— Памірыцеся.

— Хто знае, — ён, баючыся глядзець ёй у вочы, адварнуўся, сказаў, быдта не ёй: — Лягу спаць — сон не бярэ. Пра цябе думаю.

— Мо табе паўночніку нарваць, сіневай кветачкі, што пры лесе расце, — засмяялася яна, — Кажуць, ад начніцы памагае.

— Не смейся, праўду кажу.

— А я й не смяюся, бачу, сам мучышся і мяне мучыш.

— Як? — ён адступіўся, глядзеў на той падмыты стромы бераг, дзе каля вытанчаных норак трапяталіся ластаўкі.

— Гаворыш толькі пра гэта, — яна адышлася, схавалася ў рэдкі, разарваны цень пад нахіленую вярбу.

— Брыдка казаць, а я люблю цябе.

— Што з гэтай любові нашай, — ён учуў, як у яе змяніўся і жалосна задрыжаў голас.

— Чаму, Хрысця? — падбег да яе, убачыў чырвона-мігальніцы, засланяныя слязьмі вочы, палахліва спытаў: — Чаго ты?

— Як чаго? — яна ўгнула голаў, зашморгала носам, хавачы свой заплаканы твар. —

— Я табе нешта хацеў сказаць, пра сябе пагаварыць.

— А чаго ж, Імполька, гавары.

— Ты ж збіраешся ісці?

— Няўжо ж мне тут каля рэчкі векаваць? — яна засмяялася, быдта не было гэтых слёз, яе плачу.

Нечаканы смех збіў з панталыку, перапыніў яго, ахаладзіў разгарачаныя мыслі.

— Я праўду з табою.

— Не, не трэба. Няхай ужо на мяне думаюць, што во сама прыбегла, а калі ты пойдзеш, будзе горш. Ды во чуеш?

Яна махнула галавою за рэчку, дзе за чарадою густы, пераплецены вербаў стаяў, перамешаны мужчынскімі і жаночымі галасамі, крык.

ся, што некага ў шкодзе злавіў паплаўнічы.

Грумада раптам страпанулася і пабегла ўздоўж гародаў. Імполь убачыў, як там ішла бітва. Вырваўшы з загарадзі кол, паплаўнічы — чырвоны дужы мужчына гадоў пад трыццаць — даганяў малага, усохлага, з аб'еханым набок аблезлым барашкавым каўпаком Язпата Змысла.

— Недавярак, заб'еш! — крычала Язпатава жонка, тоўстая, маладжавая з твару кабета.

— Гэ, заб'е, а каня ў чужым нябось прыпасвае.

— Дзе прыпасвае?

— А што гэта, не бачыш?

— Конь сарваўся з прывязі, дэж што? Забіваць чалавекі?

— А даць то варта.

— Ох ты які!

Вячаслаў АДАМЧЫК

ГОД НУЛЯВЫ

УРЫЎКІ З РАМАНА

Не ўжыць ужо там у Грабянкаў. Баюся і заснуць.

— Прыстае?

— Сам не, іншых прыводзіць. Некатарага дня ў Суліначавала. Думала на сябе ўжо рукі накласці.

Ён страпануўся, ловачы яе зірк.

— Што ты! Хіба можна так гаварыць.

Расшмаргнуўшы пад барадою хустку, яна ражком выцерла твар і засмяялася ўжо, заіскрыўшы яшчэ мокрымі ад слёз вачмі:

— Нажалілася табе, і адлягло, палягчала на сэрцы, — яна сцягнула з галавы хустку і асцярожна, каб не вельмі чапіць заверчаную нагу, палезла праз маладу, што выпускала на дождж сваю сліну, густую лазу да рэчкі, спаласнуць твар. Адтуль ужо прызналася зноў: — Нагаварылася з табою, як з мацераю, як з сястрою якою.

І ад гэтых слоў Імполь агарнула крыўдана жаласць да сябе, на вачах запяклі, затуманіліся слёзы. Каб ужо не выдаць сябе, пайшоў ўздоўж берага, туды, дзе ў кустах лазы, паламане крушыны і брызгліны высвіствала, залівалася дробная, невядомая Імполь пташачка.

Круцілася ў галаве сказаць пра тое, што перадумаў у здушлівым поцемку начэй, які бачыў перад сабою свет, як збіраўся з ёю ўцякаць у Аргенціну, як купляў багаты двор, Крамяніцкі мураваны млын.

Ён прыпыніўся, глядзеў на шарую трапятлівую пташачку, што залівалася, тоненька высвіствала і цвірчала на кусце крушыны, і нешта няўбачанае перапыніла яго: смешна мо гаварыць пра гэты выснены і выдуманы свет.

Ён вярнуўся назад, спыніўся каля кошыка з ягадамі, Хрысця, ужо нібы апрытомнеўшы ад свежае крынічнае вады, выцірала лёгкаю хусткаю твар, распусціўшы рудаватыя, што адлівалі золатам, свае валасы, выдавала нейкаю іншаю. Ён убачыў, што коратка падстрыжаныя валасы адраслі, змянілі яе крышку з твару, зрабілі нейкаю трохі местачковаю, папрыгажэлаю яшчэ больш, але і яшчэ больш далёкаю.

— Змянілася ты, — Імполь сказаў, нат сам злавіўшы, што голас ў яго перайначыўся.

— Як? — здзівілася яна.

— Пахарашэла яшчэ больш. Інакша стала.

— Выдумляеш? — Яна падняла кошык з ягадамі, з гэтым бурачковым букетам нізіперніку. Зірнула на Імполь ўжо вясёлымі блішчатымі, як пасля сну, вачмі.

— Што там? — азірнуўся Імполь.

— Я ўжо каторая пара бачу, што туды з вёскі бягуць людзі, — падступілася далей, на высокі бераг, Хрысця.

— Мо паплаўнічы чыйго каня ў шкодзе злавіў?

— Вой, не так сабе там крычаць. — Хрысця зялёнаю, што аталася на жаўтлявай пакошы, вытаптанаю і не калючаю сцэжкаю пайшла ўздоўж берага, прыкметна накульгвала на заверчаную нагу.

Ён падаўся ўслед, за аleshнікам, азірнуўшыся, ці нікога не відаць, памкнуўся злавіць яе ў рукі.

— Вой, што ты? — адскочылася яна, мацней накульгваючы на баяльную нагу, і засмяялася з яго: — І не брыдка сярод дня?

— Не, — павясляў ён і дагнаў яе між двух цёмна-зялёных кустоў аleshніку, абхапіў збоку, прытуліў да сябе сцішна-напятаю, пацалаваў у брыво, у салёную, нагнаную ветрам слязу.

— Не трэба, Імполька, ягады рассыплеш, — жалоснае было ў яе голасе, але рашучае, пруткае, дужае было ў яе руцэ, калі яна з усяе моцы адпіннула яго. — Ідзі паслухай, што там робіцца, потым раскажаш.

Ён хацеў спытаць, калі і дзе ён расказа, але стаяў, не завружнуўшыся з месца, глядзеў, які яна, накульгваючы на заверчаную нагу, хавалася за маладым аleshнікам — там падымаліся, цвірчалі асалавелья ад гарачыні шпакі.

Калі зялёная сцяна невысокага гаркавата-разамрэлага аleshніку засланіла яе белаю, у вішнёвыя ягадкі, блузку, нешта балюча зашчымяла ў Імпольвай душы, ён паціху пайшоў назад ўздоўж рэчкі, да таго самага броду, якім пераходзіў на гэты бераг.

Каля вёскі, пры гарадах, уздымаўся, прыхаваны сіваватымі вербамі, галосны тонкі крык.

Падкасаўшы штаны, Імполь пералез халодную крынічную рэчку, у якой зайшліся ногі, вырваў убітую ў зямлю касу, наўпрасты, праз скошаныя шнуры, адмечаныя карычневымі пасохлымі лапкам аleshніку, якімі значылі мажу, завярнуў да гародаў — куды з грудка з вёскі, свецячы хусткамі, спяшаліся, беглі верасаўскія бабы.

Высунуўшыся з-за вербаў, з-за нізкіх кустоў ружаватага ракітніку, убачыў растрывожаную грамаду, што вірыла і гукала, сабраўшыся каля цёмных загонаў яшчэ невысокіх каняпелі, пры жардзяной загарадзі, дзе стаяў пераласы конь з мяшком на спіне замест сядла. Імполь дагадаўся,

Тым часам паплаўнічы нагнаў Язпата Змысла і з размаху гракнуў шарым, аблучаным колам Язпату па плячы. Язпат прысеў, мусіць, страціўшы моц у нагах, а потым, калі паплаўнічы смальнуў яшчэ раз, паціху асеў на колінкі.

Але тут ужо, абхапіўшы раз'ятранага паплаўнічага за плечы, заенчыла зноў самлелая ад страху Язпатава жонка.

— А людзі, ратуйце, што гэта ён робіць?!

Той-сёй, убачыўшы, што бітва можа скончыцца нечым страшным, і каб не быць сведкаю якое ліхаты, ціхенька пачынаў адступацца далей ці сыходзіў, уцякаў адсюль зусім.

— А-я-ё-й! — крычала абясцілена старая Змысліха, ужо не ведаючы, як памагчы худому, высушанаму сухотамі мужыку, і хватаючы за ногі ашалелага, што адышоў ад памяці, паплаўнічага.

Па белых вырачаных і дурнаватых вачах таго было відаць, што ўправы на яго не знойдзеш.

Імполь узіраючыся на гэтую бітаву і ўжо чуючы дрыгатыя нервовасць і раптоўнае закіпелую злосць на раз'юшанага, няўпыненага паплаўнічага, палажыў на загарадзе касу, каб ужо з гарачкі не скалечыць сябе і другіх, бегма падскочыў да паплаўнічага, схпіў за руку, турзанаў да сябе: той, не ўстояўшы на нагах, закруціўся круга сябе і грыгнуўшы плячмі на калматыю, у пераспелым імене, нечапаную касою дарогу.

Імполь вырваў у яго з рук аблезлыя яловы кол.

Няскора апомніўшыся і ўстаўшы на ногі, паплаўнічы доўга і тупа, як бык перад высокім берагам, з якога баяўся скачыць уніз, глядзеў на Імполь, потым захроп, выціраючы з губ накіпелую сліну:

— Ты што, належашся ў кустах з наймічкаю, рукі свярбяць, галава гуза шукае.

Імполь закалаціла яшчэ больша нервовасць і злосць: ён крута павярнуўся да паплаўнічага, размахнуўся калком і, ледзьве ўжо стрымаўшы сябе, папхнуў таго ў грудзі.

Паплаўнічы схпіўся за калок, але вырваць не здужаў. Учухшы сілу, трохі абмяк, супакойся, уцяў голаў уплечы, пайшоў да каня, што спакойна скуп, лавіў губамі траву.

— Начыста захвастаў чалавека, — крычала старая Змысліха. — Няхай крые бог.

Апомніўшыся, стары, дробны, з павыпаданымі зубамі, Язпат Змысла таксама трос сухім кулаком:

— Ну баясь, ну недавяраць!

Паплаўнічы, звернуўшыся ад раючыся, садзіўся на каня, браўся рукамі за доўгую, нястрыжаную грыву — не бачыў, пэўна, што сюды з вёскі з пясчанага, раз'езджанага налясьмі грудка, падбегам спускаўся расхрыстаны, збяляны, немалады, сталага веку Змыслаў сын; востры аблізганы шворан бліскаў у яго руцэ.

XXV

Вайна!.. Яна была чаканай, як чакаюць збавення, нава- смерці ад нязлечнай і страшнай хваробы. І яна прыйшла гэтаксама нечакана, як прыходзіць смерць.

Але сюды яшчэ не дакаціўся яе грымотны водгалас, і чорным крылом абложная хмара не займала свет: велічны і біз-межны спакой млеў пад чыстым і высокім сонцам, і кругом стаяла астатняе, празрыстае цяпло лета, замгленнае шчымымі адзінотай, пад якою ў салодкім смутку думаецца пра смерць і вечную абнову жыцця.

Не паспела яшчэ зазелянець пры густым шорстка-натопыраным, сонным ляску першай радасцю руны, адно шарэла пухка-сухаватае ў радках ад барані і белавацкіх, выараных плугам каменных смутная ралля.

Поле было стракатае ад лепікаў злінялага рыжышча, ружовага грачанішча, зялёнага, акрыялай на аўсанішчы канюшыны і звялых, падсохлых картопляў.

За карычневаты, што адціў на закурэлых горкіх пылам дарогах і межах, пруткі быльнік чаплялася і блішчала калючым прамяністым шклом танючых павучына.

Чорствыя і пустыя дарогі, то спадаючы ў лагчыны, то ляньюва падымаючыся на пагоркі, плылі да сонца.

Сухімі саламянымі стрэхамі ў лагчынах хаваліся вёскі.

Спутаныя коні з доўгімі нападзенымі хвастамі і грывамі хадзілі на лужках каля карычневатага, пабітага рудою рыжыню і сточанага чорнымі смолкімі чарвячкамі аleshніку, пры маладой, што паднялася зялёнай падушкаю, пахучай атаве.

Яе ніхто яшчэ не касіў. Чыкалі багача — першага асенняга свята, каб пасля яго ўжо брацца за астатнюю работу: дасяваць жыта, касіць атаву, капаць картоплі ды выбіраць гароды. Упраўляліся пры хадзе перасыпалі старыя хлэйчыкі, перапляталі новым частакольным раз'еханым платы, капалі новымі ямы ды папраўлялі паграбы на картоплі, стрыглі палахлівыя трапяткі авец, каб да халадоў, калі пара будзе рзацца, на іх адскочыла цёплая, на кажух, воўна. Устаўшы зацемялі яшчэ да сндання, паспявалі збегачы у шчытнік — малады густы саснячок — назбіраць пры грудках па шызым мосе цвёрдых, з карычнева-слізкімі шапкамі, прысадзістых баравікоў ды ў глухім сыраватым гушчары, разгробшы чорна-перапраўную кастрыцу, натрапіць на чаруду маладых жоўценых падгрыбніц.

У верасаўцаў у гэтую пору якраз падаспеў новы клопат — рабіць мост.

Трэці дзень за Ваўчковым занябаным сядком, дзе ўжо зачырванелі лісцем чэзлыя вішні, у цяньку старых лішчых, звільных над дарогаю вербаў, чуваць быў густы шортат піль і востры, што тройчы адбіваўся рэхам, цюк сякеры.

Раз за разам, забіваючы ў цвёрдае жвірыстае дно тупа гукала цяжкая «баба» — трохпудовы молат, што цягалі абпальваючы рукі аб тугі камянат, па двое напераменку мужычын. Закасаўшы вышай каленнай порткі, яны стаялі ў крынічнай халоднай рэчцы і з крыкам «гол-ля» падымалі і апускалі на тоўсты, што старчма візурэу вады, слуп гэтую цяжкую гіру.

[Працяг будзе].

«МОЙ СВЕЦЕ ЯСНЫ...»

Міхасю СТРАЛЬЦОВУ — 50 гадоў

Летам тут зелена і жоўта — трава, жытнёвыя палі, лёгкі, лістотны пошум. А зараз — белая, сцюдзёная цішыня. Ясная. І густы, марозны настой чакання. І роздуму. Як быццам на імгненне нейкая высокая светлая ісціна набыла фарбы і форму, разлілася шырокай белай і абрала сабе месца тут, на гэтай празрыстай прасторы, што не ведае недамоўленасці, паўтонаў і размытасцей. Празрыстая відната. Відната прастаты. Той прастаты і нязмушанасці, якія ўласцівы прыродзе. Той высокай прастаты, якую надзяляе прырода абраннікаў сваіх. Даючы талент іх яру, далучаючы да галоўнай мудрасці сваёй — арганічнага адчування меры рэчаў, разумення каштоўнасці ўсяго існага на зямлі.

Пазначаны такім талентам і ён, Міхас Стральцоў. Чалавек гэтай канкрэтнай зямлі, якую мецяць на картах як вёску Сычын на Слаўгарадчыне ў Магілёўскай вобласці.

З'явіўся Міхас Стральцоў на гэтай зямлі 50 гадоў назад у сям'і настаўніка, у хаце на ўскраіну вёскі. Каля хаты ганарліва наструніліся бярозы, у галінах іх, здаецца, і дагэтуль гуляе вецер маладой Стральцоўскай мары. Так называўся першы зборнік Міхасы Стральцова — «Блакiтны вецер». Тую ж назву мела і адно з апавяданняў яго.

Пяцьдзесят... Дата. А трыццаць гадоў мінула з часоў апублікавання першага апавядання.

...Зімовы дзень ужо ўзяўся на добры полудзень. Мароз халодзіць-гарачыць. Сон-

ца спакойна-ветліва пазірае са свайго далёка. Гэтымі сцэжкамi кожнага дня некалі хадзіў маленькі Міхас Стральцоў. Уваходзіў у той свет ясны, што адкрыў для сябе, а пазней — для чытачоў. Пра што ён думае сёння? Дарослы, сталы Міхас Стральцоў? Можна, пра нешта блізкае да таго, што згадваў яго герой з «Сена на асфальце»? «І дагэтуль да самых малых драбніц помню я дарогі, па якіх мы хадзілі ў школу.

Як назваць нам тыя гады? Былі яны трудныя, бедныя, але не паўторацца: там, у звычайнай пасляваеннай вёсцы, пачыналіся з табою мы. Памятаеш, як зачыталіся мы Тургеневым, Чарнышэўскім, памятаеш, якую ўладу мелі над намi Рахметаў, Базараў? Не ведаю, як можна назваць гэтую пастаянную напружанасць душы, гэты парыву да самаахвярнасці, да радасці і нават да тугі — і гэта было, і я думаю цяпер: якія мы былі шчаслівыя, як многа было ў нас наперадзе, якое вялікае, таямнічае жыццё чалака наперадзе нас!»

Чалавекам гэтым здзейснена многае. Паэт. Празаік. Крытык. Эсэіст. Міхас Стральцоў ва ўсім, што ён ні пісаў, філасоф і паэт. У адрозненне ад большасці беларускіх пісьменнікаў, што выдуць гаворку ў творчасці сваёй пра сваю «малую радзіму» (А. Куляшоў — пра Бесядзь, Янка Брыль — пра Навагрудчыну, Р. Барадулін — пра Ушаччыну), Міхас Стральцоў амаль ніколі канкрэтна не пазначае гэтыя каардынаты. Хіба ў некалькіх вершах. Але каардынаты гэтыя заўсёды прысутчаюць у

яго творчасці. Адтуль — любоў да ўсяго на зямлі, адтуль — успамін пра «Імглістую, зажураную смугу» ў полі, пра «жаўтлява-светлую саломінку, вытырнутую са страхі», пра зімовы дзень, калі «зыркае сонца і белая вуліца», «грае, пераліваецца ў небе сонца, пара дымнымі слупамі стаіць над стрэхамі хат». Адтуль — і героі яго апавяданняў «На чацвёртым годзе вайны», «Восеньскі ўспамін», пазычаны і чалавечай апошесці «Адзін лапаць, адзін чунь». Адтуль і тэма яго апавядання «Сена на асфальце» — «прымірыць горад і вёску ў душы...», вобразна асэнсаваны роздум пра многіх і многіх, што па розных прычынах прыехалі з вёскі ў горад. Тэма, што не страціла сваёй сацыяльнай важкасці і сёння, але, здаецца, нягледзячы на шматлікія літаратурныя спробы ў гэтым напрамку, так і не атрымала ў беларускай літаратуры больш выяўленага мастацкага ўвасаблення, чым у Міхасы Стральцова.

Як ніхто, на маю думку, ён змог пранікліва, па-філасофску глыбока сказаць пра Максіма Багдановіча. «Загадка Багдановіча» — лірыка-філасофскае эсэ, роздум пра феномен Багдановіча, пра лёс мастака і народа, таямніцу мастака ўвогуле.

Псіхалагічная экспрэсія, высокае майстэрства пісьма — усё гэта прыцягнула да Міхасы Стральцова ўвагу чытачоў. У тым ліку чытачоў дасведчаных, з выхаваным густам, якім падабаецца пэўны псіхалагічны рытм пісьма Стральцова, дысцыпліна цвёрдай літаратурнай формы. Ва ўсіх жанрах. Ці гэта будзе эсэ «Дзень у шэсцьдзесят сутак». Ці вершы, сабраныя ў кнігах паэзіі: «Ядлоўцавы куст», «Цень адвясла», «Мой свеце ясны...». Ці крытычная яго проза, што ўвайшла ў кнігі «Жыццё ў слове», «У полі зроку», «Пячатка майстра». Апошняя назва пазначаны ўсе яго працы. Пісьменнік імкнецца практычна і тэарэтычна прытрымлівацца выснаванай пазіцыі — браць сабе за мэту пісаць на ўзроўні сусветнай літаратуры; па вышыні думкі, «здатнасці разумець мастацтва як сацыяльную, культурную і нацыянальную з'яву адначасова», па сталасці і дасканаласці мастацкіх сродкаў. Трымаецца той творчай лініі ў беларускай літаратуры, што пазначана імёнамі Максіма Багдановіча, Максіма Гарэцкага, Янкі Брыля, Васіля Быкава. Строгасць, лаканічнасць пісьма. Не эпічная разнастайнасць і шматграннасць, не шматалічнасць характарыстык і характараў, а згущанасць лірыка-філасофскага зместу. Асобая слонная структура, мелодыка пазычаны і праяўленыя фразы. Асобы свет творчасці Міхасы Стральцова. Тое, пра што ён гаворыць: «Мой свеце ясны...».

Заўсёды тонка адчувае Міхас Стральцоў паэтычны змест твора, ніколі не спакушаецца ні псеўдапафасам, ні таннай патэтыкай. Ведае цану іроніі і самаіроніі. І перад новай старонкай зноў пацвердзіць «саюз паэзіі і прозы». І ў такім выяўленні, як пераклад. Тут Міхас Стральцоў таксама майстар. Нікалас Гільен, Чынгіз Айтматаў, рускія, украінскія, італьянс-

кія, іспанскія, лацінаамерыканскія паэты. Апошнім часам — «абраннік сонечнага Феба», Аляксандр Сяргеевіч Пушкін.

Самога Міхасы Стральцова таксама перакладаюць. На многія мовы. Пакуль што перакладзены ён на дзевяць моў. Мабыць, апошняе па часе выданне — анталогія беларускага апавядання, што выйшла ў Маскве, у выдавецтве «Радуга». Названа гэта анталогія па апавяданні Стральцова «Смаленне вепрука» і пачынаецца з яго.

Далёкасягальны дыяпазон думкі, шырокая эрудыцыя, глыбокая дасведчанасць у літаратуры і мастацтве — усё гэта адчуваецца ў створаным Міхасём Стральцовым. Логіка думкі і падначаленая ёй, але вольная ў сваёй раскаванасці фантазія, энергія пачуцця, чалавечая спагада, якая не апусаецца да змiзарнелага спачування, а імкнецца да творчага, мастацкага спасціжэння, асэнсавання чалавечай свядомасці. Тонка адчувае свет чалавечай душы. Як пісьменнік і чалавек.

Як яго маці, што займалася звычайнай вясковай працай жанчыны: гаспадарка, дзеці... Але ж як яна ўме тонка, ненадакучліва разумець людзей. І ўласнага сына таксама. Яна проста, з адчуваннем уласнай годнасці, але і з непадобным даверам гаворыць: «Так, я заўсёды лічыла, што мой сын будзе нейкім літаратарам. Ён яшчэ не ўсе словы добра гаварыў, а ўсё ў рыфму. Балакаў зэтажэркі бацькавы кніжкі... Ён рана і чытаць пачаў. Яму было пяць гадоў». Разумела. І бацька разумее. Але не прыспешвалі падзеі. Не прымушалі і не прырэчылі. Хай малы чалавек расце і вырашае сам. І ён вырашыў. Свой лёс. Сваё права. Вымераў свае судасіны са светам. Малым і вялікім. Дзе «віруе жыццё, і нараджаецца ў ім прыгажосць. Жыве паэзія. І вечно свеціць нам і вабіць сваёй загадкай».

Ала СЯМЕНАВА.

3 АПОШНІХ ВЕРНІСАЖАЎ

Адной з падзей культурнага жыцця сталіца мінулага месяца стала выстаўка твораў Мікалая Байрачнага і Валянціна Прыешкіна. Яна працавала ў выставачнай зале рэспубліканскага Дома мастацтваў і выклікала цікавасць гледачоў. Наведвальнікі змаглі ўбачыць на ёй вельмі арыгінальныя кампазіцыі, выкананыя аўтарамі з гліны і шамоту.

М. Байрачнага і В. Прыешкіна ўжо ведаюць па некаторых сумесных працах — яны аформілі адну з залаў Белдзяржфілармоніі, гасцініцу «Планета» ў Мінску, аптэку ў Барысаве... Да гэтай сваёй выстаўкі яны рыхтаваліся, па сутнасці, усе дзесяць год, што прайшлі пасля сканчэння імі Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута.

Многа эксперыментавалі, шукалі свой стыль, мову, на якой можна размаўляць з гледачамі пра складаныя праблемы сучаснага жыцця.

Што цікавіць, хвалюе маладых мастакоў сёння! Праблемы духоўнага стагнаўлення чалавека, пошук ім свайго месца ў жыцці. Сум па страчанай гармоніі адносіні паміж людзьмі з'яўляецца галоўным лейтматывам кампазіцый М. Байрачнага «Сентыментальная гісторыя» і «Размова за кубкам кавы». Тэма адносіні маладога пакалення да культурнай спадчыны распрацоўваецца гэтым мастаком у такіх творах, як «Маставая Дрэздэна» і «Камяні не маўчаць». У гэтых работах выразна акрэслена грамадзянская пазіцыя аўтара, непрыхаваны яго ўласны боль і трывога за будучыню чалавецтва.

Мінулае, будучыня, памяць — адпраўныя кропкі ў творчасці абодвух мастакоў.

— Гісторыя настойліва патрабуе ад чалавека адказнасці за свае дзеянні, — кажа В. Прыешкін. — Чалавек

без памяці — гэта сухое семя, якое не дасць ужо, вобразна кажучы, добрых плодоў. І мне вельмі хацелася б завастрыць увагу людзей на гэтым моманце. Бо ў наш час некаторыя «цывілізаваныя» з лёгкасцю адмаўляюцца ад усяго, што іх звязвае з мінулым, з продкамі, з зямлёй і прыродай. Ігнаруючы ўсе гэтыя адвечныя сувязі, яны губляюць сваю душу і разам з ёю будучыню.

На выстаўцы мастак паказаў невялікую скульптуру Дзедала, героя легенды, што зрабіў крылы, каб узяцца над зямлёй. Фігура чалавека прыкавана да зямлі жорсткай металічнай канструкцыяй. В. Прыешкін спалучыў кераміку і метал, каб падкрэсліць бездапаможнасць маленькай постаці старога чалавека, які нясе адказнасць за гібель свайго сына Ікара, што на крылах, зробленых бацькам, хацеў дасягнуць сонца. Гэта гісторыя не скончылася і, як многае іншае, мае працяг у часе.

Актуальны, антываенны характар набываюць керамічныя пано Валянціна Прыешкіна «Палігон» і «Лісты бланкота». У першым з іх ён стварае прывід знішчэння, бесчалавечнасці. Антытэзай гэтаму ўспрымаецца пласт «Лісты бланкота» — спраўдны гімн жыццю і каханню.

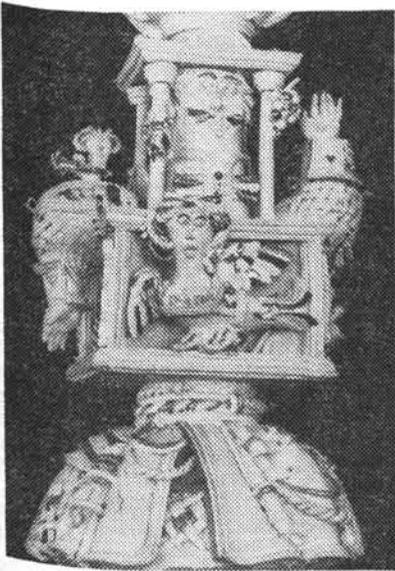
— Я лічу, што сродкамі керамікі можна гаварыць пра ўсе праблемы, якія паўстаюць перад сучасным чалавекам. Сёння ў керамічных творах увасабляюць такія складаныя паняцці, як рух, час, прастора, — гаворыць М. Байрачны. — У традыцыйнага матэрыялу вельмі вялікія магчымасці. — А паверыць трэба было не толькі ў матэрыял, — дадае Валянцін Прыешкін, — але і ў саміх сябе. І мы падтрымліваем адзін аднаго ў гэтым. Мы разам вучыліся на адным факультэце. І нам пашанцавала, што студэнцкае

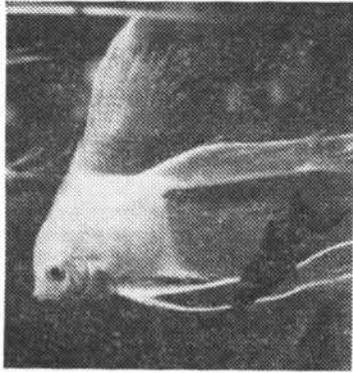
сяброўства працягваецца. Яно дапамагло стаць мастакамі, не разгубіцца, знайсці свой шлях.

М. Байрачны і В. Прыешкін падышлі да мяжы, за якой — сталасць. Яны ўваходзяць у гэты ўзрост майстрамі з вялікімі творчымі планами. І верыш, што лепшыя іх працы — наперадзе.

Л. САЛОДКІНА.

НА ЗДЫМКАХ: работы В. ПРЫЕШКІНА і М. БАЙРАЧНАГА. Дэкаратыўная скульптура ў мінскім кафэ «Батлейка»; дэкаратыўны рэльеф у кафэ «Бярэзіна» горада Барысава; скульптура «Запрашэнне».

Прыплыла залатая рыбка, спытала: «Чаго табе, стары, патрэбна?» Прыблізна так адбылася ў любімай дзятой і дарослымі казцы Пушкіна. Усе просьбы беднага рыбака, жаданні яго сквапнай і зной жонкі выконвала марская чараўніца. А вось у жыцці атрымліваецца наадварот: чалавек імкнецца дагадзіць залатой рыбцы...

— Вось тут яны ў нас і жывуць, залатыя рыбки, — Міхаіл Асташонак, дырэктар мінскага гарадскога клуба акварыюмістаў «Трытон», падаў мяне да наступнага зашклёнага воднага царства. — Разводзіць іх, і наогул усіх дэкарэтыўных рыб, — справа толькі на першы погляд нескладаная: здаецца, наліў у вялікую пасудзіну вады, выпусціў туды рыбак, сыпнуў ахіч-небудзь крошчэ, каб не сканалі з голаду, — любуйся. Калі б жа ўсё так проста было! Зараз, напрыклад, мы для клуба купілі адных толькі кампрэсараў, больш чым на тысячу рублёў.

— Дзе ж вы ўзялі гэтыя грошы, дарэчы, немалыя?

— Іх выдзеліла вытворчае аб'яднанне «Гарызонт», на якім нарадзіўся клуб і да якога мы і належым самым непасрэдным чынам.

Усё пачалося з таго, што на прадпрыемстве вырашылі рэканструяваць рабочую сталовую. Захацелі зрабіць яе прыгожай, утульнай, дзе можна не толькі паабедкаць, але і адпачыць. Дзеля такой атмасферы патрэбны адпаведны інтэр'ер. Асабліваю ролю ў ім адыялі вялікім вокнам-вітражам, якія аформіла вядомая беларуская мастачка Нэлі Шчасная. На вітражах — выявы птушак, раслін. Чым бы яшчэ іх дапоўніць? І тады механік аб'яднання Міхаіл Асташонак прапанаваў паставіць вялікія аква-

У МІНСКУ АДКРЫЎСЯ ГАРАДСКІ КЛУБ

АКВАРІУМІСТАЎ «ТРЫТОН»

ПРЫПЫЛА ЗАЛАТАЯ РЫБКА..

рыумы з дэкарэтыўнымі рыбкамі. Нават абгрунтаваў сваю прапанову з медыцынскага пункту гледжання: назіранне за рыбкамі, што павольна плаваюць у вадзе сярод водарасцяў, не толькі супакойвае чалавека, здымае псіхалагічнае напружанне, але і калі ў каго ціск раптам «падскачыць», дапаможа паменшыць яго.

Адміністрацыя «Гарызонт», прафсаюзна камітэт ідэю падтрымалі, знайшліся і добраахвотныя памочнікі ў такой цікавай справе, бо высветлілася, што многія рабочыя маюць невялікія хатнія акварыумы. У сталавай аб'яднання агульнымі намаганнямі стварылі шэсць, пад кожным з вітражоў, вялікіх акварыумаў. Так нарадзіўся клуб «Трытон». Сёння ўзрост яго членаў неабмежаваны — ад малодшых школьнікаў да пенсіянераў: у клубе больш за трыста чалавек. Сярод «старэйшын», мабыць, самы паважаны Міхаіл Гвоздзік, якому ідзе ўжо дзевяты дзясатка.

Дзіма Салаш — школьнік, вучань восьмага класа. Але захопленасці справы, нават самаадданасці яму, як і Міхаілу Васільевічу, не займаць.

— Пра клуб мне расказала мама, — гаворыць Дзіма. — Яна працуе ў аб'яднанні і, калі даведлася пра «Трытон», парала пайсці сюды. Дома ў нас таксама ёсць акварыум, я быў яшчэ першакласнікам, калі ў мяне з'явіліся рыбки.

Цяпер Дзіма ўжо сур'ёзны акварыюміст. Тут, у клубе, ён знайшоў новых сяброў, таварышаў па захопленню, тут можа атрымаць кваліфікаваную параду, а калі трэба, то і практычную дапамогу. Дарэчы, Дзіму Салаша я ўбачыла, калі ён разам з іншымі такімі ж падлеткамі ў вучэбным класе клуба праглядалі спецыяльную літаратуру па рыбаводству, іхтэялогіі...

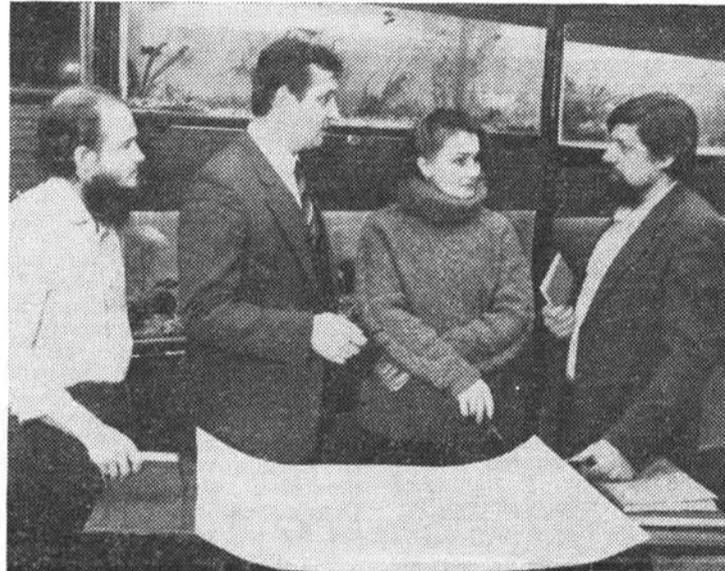
Гарадскому клубу «Трытон» — пакуль што толькі адзін год, ён з тых аматарскіх аб'яднанняў, што з'явіліся ў Мінску ня-

даўна. Апошнім часам у рэспубліцы ўсё больш увагі надаецца арганізацыі разнастайнага і цікавага адпачынку працоўных, моладзі, дзяцей. Як ніколі часта, газеты застракацелі інфармацыямі аб адкрыцці ўсё новых і новых спартыўных секцый і груп, гурткаў мастацкай самадзейнасці ці такіх вось, як «Трытон», клубаў па інтарэсах. Савецкія людзі маюць дастаткова вольнага ад працы часу. Даць магчымасць кожнаму з карысцю і цікава праводзіць яго — сёння адна з галоўных сацыяльных задач грамадства.

Зразумела, што ў такіх умовах клуб акварыюмістаў адразу атрымаў і грамадскае прызнанне, і неабходную матэры-

хімічная лабараторыя), некаторыя пакуль што ў перспектыве (фотасекцыя). Пабыўшы ў клубе, пазнаёміўшыся з яго членамі, кіраўнікамі, пераконваешся: усе планы тут стануць рэальнасцю. Інакш навошта, пакінуўшы ранейшае месца работы, перайшлі б у «Трытон» архітэктар, дызайнер Сяргей Лазавой, былы навуковы супрацоўнік, біёлаг, педагог па адукацыі Міхаіл Скараход, колішні супрацоўнік заапарка, іхтыёлаг Васіль Еўчанка?

— Разводзіць рыбак у акварыумах ці трымаць яшчарак — не самамэта, — лічыць Міхаіл Скараход. — Для нас галоўнае — навучыць людзей, і асабліва моладзь, дзяцей,

яльную падтрымку. Яму выдзелілі часовае памяшканне ў адным з дамоў у цэнтры горада, месяц назад быў зацверджаны штат клуба, ствараюцца гурткі, якія зоймуцца мастацкім афармленнем акварыумаў, вырошчваннем і даследаваннем вадзяных раслін, тэрарыумаў, абсталяваецца біяхімічная лабараторыя, будзе фотасекцыя... Некаторыя з задумак ужо пачалі здзяйсняцца (напрыклад, бі-

жыць не побач з прыродай, а ў прыродзе, адчуваць, разумець і любіць яе. І тады чалавек хутэй пачне ўсведамляць сваю асабістую адказнасць за той свет, у якім ён жыве, які павінен пакінуць у спадчыну нашчадкам.

Мінскім гарвыканкомам практычна вырашана пытанне аб прадстаўленні клубу «Трытон» новага памяшкання. Грошы на абсталяванне, неабходнае будаўніцтва выдзяляюць дзве арганізацыі — вытворчае аб'яднанне «Гарызонт» і Рэспубліканскае таварыства аховы прыроды. У новым Доме акварыюмістаў (назва, зразумела, пакуль умоўная) плануецца вялікі выставачны павільён, які змогчы наведваць усе жадаючыя, кіназала, пакой для заняткаў секцый.

...Падплыла залатая рыбка да самага шкла і, здаецца, уважліва паглядзела на тых, хто быў па той бок ад яе: маляў, чаго ж вам трэба? У адказ шасцігадовы хлопчык яшчэ бліжэй падсунуў да акварыума, носам амаль дакрануўся да яго сценкі. Найнахай вырашыў даверыць рыбцы сваё заветнае жаданне...

Галіна УЛІЦЕНАК.

НА ЗДЫМКАХ: дырэктар клуба «Трытон» М. АСТАШОНАК (другі злева) з супрацоўнікамі; кіраўнік гуртка гідрабіялогіі М. СКАРАХОД і вучань 10 класа А. РАСІНСКІ праводзяць аналіз жорсткасці вады; у зоне адпачынку вытворчага аб'яднання «Гарызонт».

Фота С. КРЫЦКАГА.

ЗНАХОДКІ З БЕРАГОЎ ДЗВІНЫ

Падобна да «старацеляў», якія здабываюць крупнікі каштоўнага металу ў прыбрэжым рачным пяску, шукаюць унікальныя сведчанні пра быт нашых продкаў на берагах Заходняй Дзвіны супрацоўнікі Інстытута гісторыі АН БССР.

Члены створанага больш за 10 гадоў назад Заходне-Дзвінскага археалагічнага атрада, вывучаючы рэшткі сярэднявечнага замчышча на адным з астравоў, выявілі многа кераміч-

нага посуду, кафлі з малюнкамі. Непадалёку ад вёскі Мазурына праводзіліся раскопкі на месцы гарадзішча ранняга жалезнага веку, а каля вёскі Пруднікі былі знойдзены рэдкія прадметы, што захаваліся на месцы старажытных паселішчаў. Вучоныя спяшаюцца: мяркуемае будаўніцтва Даўгаўпільскай ГЭС можа значна ўзняць узровень вады ў рацэ, і тады бяспечныя археалагічныя помнікі — ад каменнага веку да сярэднявечжа будучы ўжо недаступныя. Да новага сезона раскопак рытугоўца не толькі спецыялісты, але і добраахвотныя іх памочнікі: жыхары райцэнтраў і вёсак, сельскія школьнікі, студэнты.

СПОРТ

«У штаб-кватэру ФЛА я прадстаўлю самы павальны водзій. Арганізацыя васемнаццаціга міжнароднага турніру па вольнай барацьбе на прызы Аляксандра Мядзведзя ў Мінску была выдатная».

Гэтыя словы належыць старшыні Міжнароднай федэрацыі барацьбы ФІУ Ласі Тойвала. Яго падтрымалі і многія прадстаўнікі каманд, што ўдзельнічалі ў спаборніцтвах.

А цяпер аб чыста спартыўным боку турніру. Найбольшую колькасць узнагарод заваявалі савецкія барцы. Як заўсёды, добра выступалі беларускія спартсмены: 2 залатыя, 2 сярэбраныя і 2 бронзавыя медалі. Пераможцамі сталі Камалутдзін Абдулдаудаў і Віктар Крэйдзіч.

На чэмпіянат свету па ручному мячу ў Італію зборная Савецкага Саюза адправілася ў значна абноўленым складзе. Касцяк каманды складалі беларускія гандбалісты. І амаль у кожнай гульні менавіта яны называліся лепшымі ігракамі. Гэта Аляксандр Каршаквіч, Юрый Шаўцоў, Георгій Свірыдзенка і Аляксандр Тучкін.

Зборная каманда СССР перамагла ўсіх сваіх сапернікаў і заняла першае месца і адначасова заваявала пуцёчку на Алімпійскія гульні, якія адбудуцца ў 1988 годзе.

Гэта добрая вестка прыйшла з Браціславы. Вялікая група беларускіх спартсменаў удзельнічала тут у складзе каманды Савецкага Саюза ў чэмпіянаце Еўропы па стральбе з пневматычнай зброй. Прадстаўнікі нашай рэспублікі заваявалі дзясць залатых медальёў! Па дзве вышэйшыя ўзнагароды дасталіся Ігару Басінскаму і Лаліце Цвятковай. Юлія Галіна Чуркіна ўстанавіла на гэтых спаборніцтвах рэкорд кантынента.

А на змінні першынстве Еўропы па лёгкай атлетыцы, якое прайшло ў Францыі, залаты медаль заваявала мінчанка Наталля Дзмітрычэнка. Яна была мацнейшай у спартыўнай хадзьбе на 3000 метраў.

Заканчваецца зімовы сезон. І завяршаюць яго беларускія спартсмены, калі так можна сказаць, на мажорнай ноте. На Спартакіядзе дружалюбных арміяў сярод моцных лыжнікаў віцэчэмпіян Васіль Гарбачоў стаў другім прызырам на 30-кіламетровай дыстанцыі. У адборачным турніры хакеісты мінскай школы вышэйшага спартыўнага майстэрства заваявалі права ўдзельнічаць у першынстве краіны...

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97,
33-02-80, 33-03-15,
33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Зак. 374.